

Mank wordt gebruikt, wanneer de belemmering in de gang veroorzaakt wordt door onvolkomen groei van been of voet en dus van blijvende aard is.

Een gebrekkig mens. Gebrekkige lieden leven het langst. Kreupelen, lammen en andere gebrekkigen.

Zij droegen beiden een kruik in de hand en hinkten voort op kreupele benen. Hij was zo kreupel geworden, dat hij zich van krukken moest bedienen.

Zij is mank aan de linkervoet. S., die in 't gevecht een kwetsuur aan de knie gekregen had en daar mank van ging.

448. GEBRUIKEN, ZICH TEN NUTTE MAKEN, AANWENDEN, BESTEDEN, BEZIGEN.

Door bepaalde middelen streven naar de bereiking van zeker doel.

Gebruiken heeft de meest algemene betekenis; het geeft te kennen, dat men zich van een persoon of een zaak, welke ook, bedient, onverschillig hoe en met welk gevolg dit geschiedt.

Zich ten nutte maken heeft de meest beperkte betekenis; het onderstelt steeds, dat men van een stoffelijke of onstoffelijke zaak tot zijn eigen baat of voordeel gebruik maakt; inzonderheid bezigt men het van gelegenheden of omstandigheden, waarvan men in zijn eigen belang partij trekt.

Aanwenden staat altijd in figuurlijke opvatting met een zakelijk voorwerp en wordt uitsluitend gezegd van krachten, vermogens of hulpmiddelen, die men in het werk stelt op een wijze, die dienstig is tot het bereiken van zeker oogmerk.

Besteden wordt van krachten of vermogens, maar inzonderheid van het geld of de tijd gezegd, die men gebruikt tot het doel, dat in de bepaling is uitgedrukt; het heeft dus een minder ruime betekenis dan *gebruiken*, en veelal is er het bijbegrip aan verbonden, dat hetgeen men besteedt, door het gebruik verteerd wordt of vergaat.

Bezigen wordt gezegd, wanneer het doel, waartoe men iets gebruikt op de voorgrond staat en het voorwerp een zaak is, die als werktuig of als middel gedacht wordt. In toepassing op woorden en zegswijzen staat het in betekenis volkomen gelijk met *gebruiken*; dit laatste is echter het gewone woord in de spreektaal.

Een touwje gebruiken om iets in te pakken. Vervolgens haar sluter losmakende, gebruikte zij deze tot verband. Hij gebruikte weinig woorden en wist toch zijn mening duidelijk te maken.

Een man die zijn eenzaamheid zich ten nutte maakt en altoos voor de maatschappij werkt. Voorts maak ik mij de tegenwoordigheid van een goede naturalist ten nutte, om nu en dan wat te liefhebben.

Ik ontken niet, dat dit wettig en eerlijk middel kan en mag aangewend worden. De pogingen, welke zij daartoe aanwendde, leverden niets op.

Ondanks alle moeite en zorg, aan dat werk besteed, is het niet geslaagd. Enige mijner ledige uren wil ik voor mijn petekind besteden. Geld, op zulke schandelijke wijze besteed.

Welk fonds gebezigd zal worden om een stuk land te kopen. Het meest afdoende middel werd gebezigd. Al bezigt men nog zulke keurige bewoondingen.

449. GEDIJEN, GROEIEN, WASSEN.

Toenemen in omvang of grootte.

Gedijen is voorspoedig groeien en groter worden; schertsend ook van mensen gezegd.

Groeien, in grootte (in lengte en in omvang) toenemen.

Wassen is toenemen in kracht en, bij uitbreiding, toenemen in grootte en hoogte. In deze laatste betekenis wordt *wassen* ook van anorganische zaken gebruikt.

De varkens gedijen niet op die kost. Het graan gedijt hier goed. Ik kan me best begrijpen, dat hij er zo slecht uitziet; bij een slechte voeding kan niemand gedijen.

Dat boompje wil niet groeien. Verstandige bemesting doet de plant groeien. Die jongen groeit als kool.

De planten wassen en gedijen. Het water wast 20 cM.

450. GEDING, RECHTSGEDING, TWISTGEDING.

Geding wordt gezegd van elke handeling voor de rechter.

Rechtsgeding stelt op de voorgrond dat de zaak aanhangig is bij de rechter.

Twistgeding legt meer de nadruk op het verschil tussen de partijen.

Voor het paleis van justitie staan hopen volks, die wachten op de uitslag van een gewichtig geding, dat welhaast beslist zal zijn.

De vruchtgebruiker is alleen gehouden tot de kosten van rechtsgedingen, welke zijn vruchtgebruik betreffen. (B. W.)

Tussen hem en zijn buurman was een ernstig twistgeding gerezen.

451. GEDULD, LIJZAAAMHEID.

Eigenschappen, die ons onaangename ondervindingen, leed of lijden, zonder verzet of morren doen verdragen.

Lijzaamheid is een kalme berusting in het verduren van leed, ziekte, tegenspoed, verdrukking, enz.

Geduld duidt bovendien op een kalme, bedaarde volharding in het wachten op iets of in het volbrengen van een langdurige of zelfs onaangename taak.

Voor ons wettigt zo min de heftigheid der toenmalige minderheid, als de lijzaamheid van de tegenwoordige Vlaamse bevolking het miskennen der taalrechten van een deel des lands. (Rooses) Verdraag met lijzaamheid uw toestand.

Matigheid in voorspoed en geduld in tegenspoed zijn twee uitstekende gaven. Beschaamt uw vijanden door uw onwrikbaar geduld.

452. GEESTDRIFT, VERVOERING.

Beide woorden geven een buitengewone gemoedsbeweging, een sterke aandrift te kennen. Zij zijn echter alleen synoniem, wanneer *geestdrift* wordt beschouwd als een voorbijgaande toestand, als een tijdelijke gevoelsverheffing.

Geestdrift is edeler in aard en strekking: zij heeft alleen het goede en schone ten doel, zij ijvert voor hetgeen groot of verheven is; zij lokt daden van toewijding uit. De *geestdrift* is kalmer en gematiger en onderstelt meer zelfbewustzijn en zelfbeheersing dan de *vervoering*.

Vervoering is algemener: waardoor zij wordt opgewekt en waartoe zij leidt, blijft in het midden: het kan edel en schoon, maar het kan ook van minder gehalte zijn. Zij is hartstochtelijker dan de geestdrift, kan de mens als buiten zich zelf brengen en tot buitensporigheden doen overslaan.

Synoniemen

VOORBERICHT

Synoniemen zijn niet alleen gelijkbetekenende woorden, die elkaar volkomen dekken en dan ook in alle omstandigheden onverschillig kunnen gebruikt worden, maar vooral zinverwante woorden, d. w. z. woorden die veel overeenkomst hebben in de betekenis, die ook wel een hoofdbegrip met elkander gemeen hebben, maar die zich toch door een grotere of kleinere wijziging der betekenis onderscheiden, zodat men niet het ene woord voor het andere kan gebruiken.

Slechts zelden drukken twee woorden volkomen dezelfde gedachte uit en men zal dus begrijpen, dat de kennis van de synoniemen een belangrijk onderdeel vormt van de taalstudie, met het oog op het juist en van pas gebruiken van de woorden.

Nochtans zijn in onze taal slechts weinig werken hierover verschenen. De belangrijkste uitgaven op dit gebied waren het thans verouderde « Woordenboek der Nederlandsche Synoniemen » door Weiland en Landré ('s Gravenhage, 1821) en het « Handwoordenboek van Nederlandsche synoniemen » door J. Hendriks (Tiel, 1883), dat beknopt maar duidelijk een groot aantal synoniemen behandelt.

Bij de samenstelling van dit werk hebben wij dit laatste dan ook vaak geraadpleegd, evenals het groot Nederlands Woordenboek door de Vries en te Winkel, dat de juiste betekenis der woorden in al hun schakeringen weergeeft.

Wij zijn er ons wel van bewust, dat een werk als dit onvolledig en onvolmaakt is, maar hopen toch eenmaal de volledigheid te benaderen. Daarom doen wij een beroep op de gebruikers van dit werk, om ons hun opmerkingen te willen medelen, opdat in een latere druk eventuele aanvullingen en verbeteringen kunnen opgenomen worden.

J. CAUBERGHE

nederlandse taalschat

NEDERLANDSE TAALSCHAT

SPREEKWOORDEN
SPREEKWIJZEN
SYNONIEMEN
CITATEN

BREPOLS

BREPOLS

